

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดไว้เป็นกรอบและทิศทางในการกำหนดเนื้อหา ทักษะกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีความรู้ ความสามารถ และมี คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่างๆ รวมถึงการพัฒนาการด้านสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายที่ กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากความ เจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาการต่างๆ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ทุกฝ่ายมีความเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ก็คือ การพัฒนาคุณภาพของ คนไทย และสิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาสำเร็จได้ตามเป้าหมายคือการศึกษา วิธีที่การที่จะส่งเสริม ให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น ก็คือการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นำสิ่งที่เรียนรู้จาก การปฏิบัติมาสร้างองค์ความรู้ใหม่ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดมาตรการไว้ว่า จะต้องพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทักษะการใช้ กระบวนการวิทยาศาสตร์ เพิ่มพูนความสามารถในการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่มีนิสัย รักการแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยให้ความสำคัญ ต่อการเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติจริง จากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ศูนย์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมทั้งจากชุมชนและ สถานการณ์ในชีวิตประจำวันในสาระประวัติศาสตร์ ส่วนในด้านวัฒนธรรมได้กำหนดให้มีการ บรรจ้องค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและ วัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ และวัฒนธรรมประจำชาติไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ให้ วัฒนธรรมผสมผสานกลมกลืนกับวิชาการสาขาอื่นๆ ทุกระดับ และประเภทการศึกษา เพื่อให้ เป็นภูมิคุ้มกันต่อบุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคม กำหนดให้มีการพัฒนาระบบการให้ความรู้ และความเข้าใจกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย เอกถลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ และให้มี การสืบสานและนำศิลปวัฒนธรรมมาใช้ในวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม บนรากฐานความเป็นไทย

ที่สอดคล้องกับสังคมโลก มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย ได้กำหนดให้มีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความเป็นมาของท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหัตถกรรมรวมไปถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ ไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นสิ่งที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เนื่องจากนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงสมควรที่จะได้เรียนรู้สภาพของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นหาข้อมูลของชุมชน เพื่อทราบความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชน ถ้านักเรียน ได้มีโอกาสรู้เห็นเข้าใจ และได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและอุปสรรค มีส่วนร่วม ในการปรับปรุงพื้นฐานความสามารถที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนแล้วนักเรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองให้เหมาะสม มีความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นเจ้าของชุมชน (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2551, หน้า 301) นอกจากนี้การศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น เรื่องราวความเป็นมาของผู้คนในสังคมแต่ละพื้นที่ซึ่งอาจมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ความคิด มีวิวัฒนาการ ของแต่ละสังคมท้องถิ่นมาอย่างยาวนานนั้น ได้หล่อหลอมให้เกิดสำนึกร่วมกันขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีของสังคม ท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในท้องถิ่นร่วมกัน ในกระแสของการรับอิทธิพล ทางวัฒนธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ หากขาดการศึกษา และสืบทอดเรื่องราวความเป็นมา ของท้องถิ่น ไปสู่นักเรียนแล้ว เรื่องราวและวิถีวัฒนธรรมอันมีคุณค่าก็จะถูกลืม และเลือนหายไป ตามกระแส ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ศึกษา ความเป็นมาของท้องถิ่น จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อรับแรงปะทะทาง วัฒนธรรมได้อย่างมั่นคง กระบวนการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ ผ่านทักษะการแสวงหาความรู้ของนักเรียนเป็นการเรียนรู้เรื่องราว เพื่อให้นักเรียนรู้จักความเป็นมา ของตนเอง และท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนศึกษาความเป็นมาของ ท้องถิ่น ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ทำให้ได้ใช้ชุมชนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของโรงเรียน โดยมีชุมชนเป็นเวทีแห่ง การเรียนรู้ และเป็นการส่งเสริมบทบาทการทำงานร่วมกันของคนรุ่นเก่า นักเรียน ครู โรงเรียน และชุมชนที่ช่วยส่งเสริมความรักความผูกพัน โดยมีเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนเป็นสายสัมพันธ์ ระหว่างกัน

สาระประวัติศาสตร์ เป็นสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วย เวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก จะเห็นได้ว่า ประวัติศาสตร์ มุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจว่า วิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตของมนุษยชาติ นั้น มีการสั่งสมมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การศึกษาเรื่องราวในอดีต จะทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า มนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่างๆ ในขณะดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและความผิดพลาดอย่างไร เหตุการณ์และการกระทำในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในเวลาต่อมาอย่างไร อันจะสร้างประสบการณ์และทางเลือกในการดำเนินชีวิตให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของตนเองของสังคม และของประเทศชาติว่ามีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบันอย่างไร มีความสามารถในการตีความ และอธิบายนัยสำคัญของเหตุการณ์ในปัญหาและแบบแผนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เชิงประวัติศาสตร์ของประเทศและสังคมอื่นๆ จากอดีตทำความเข้าใจในปัจจุบัน และเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การจัดการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับธรรมชาติวิชา ผู้เรียนได้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ และเจตคติ ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยพิจารณาใช้วิธีการ ดังนี้

1. วิธีสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Histories Method)
2. วิธีสอนแบบประวัติศาสตร์มีชีวิต (Active History)
3. วิธีสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History)
4. วิธีสอนการศึกษานอกสถานที่ (Field Trip)
5. วิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง (Simulation)
6. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Method)

ฯลฯ

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ทุกระดับชั้น แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียน และวุฒิภาวะของผู้เรียนเป็นหลักซึ่งวิธีการทางประวัติศาสตร์สามารถสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยการใช้ประโยชน์จากการศึกษาที่มีเหตุผล และสามารถวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์จากข่าวสารหรือเรื่องราวต่างๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่ดีและมีคุณภาพ (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545, หน้า 117-119)

โรงเรียนบ้านสันทรายได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดที่จะสร้างแผนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ เรื่องชุมชนบ้านถวายที่เชื่อมโยงศาสตร์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เข้าใจความเป็นมาของชุมชน พัฒนาการของชุมชนและการอนุรักษ์งานหัตถกรรมของชุมชน และสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ร้อยละ 30 ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง เป็นการสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้ เข้าใจและร่วมกันอนุรักษ์สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ชุมชนบ้านถวาย ถือว่าเป็นชุมชนที่มีความสำคัญ มีความเป็นมาที่น่าสนใจ มีการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของการดำเนินชีวิต จากการดำเนินวิถีชีวิตแบบการเกษตรมาสู่ความเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนด้านหัตถกรรมแกะสลักไม้ที่มีชื่อเสียงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ นอกนี้จากการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 13-15 เดือน กุมภาพันธ์ 2551 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา, 2551, หน้า 56-57) โรงเรียนมีผลการประเมินมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับพอใช้ ผลสำเร็จค่าเฉลี่ย 1.85 และจากข้อเสนอแนะรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบ 2 (รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา, หน้า 33) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการมอบหมายงานในชั้นเรียน คือ ทักษะการสังเกต การสำรวจ การสืบค้น การตั้งคำถาม การจดบันทึกความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า และการสรุปประเด็นหรือสังเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แหล่งเรียนรู้โดยวิธีการที่หลากหลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะสร้างแผนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง ชุมชนบ้านถวาย เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ใหม่ หรือค้นคว้าหาคำตอบที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับชุมชนบ้านถวาย ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้โดยการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่การตั้งประเด็นการค้นคว้า การแสวงหาความรู้โดยการรวบรวมหลักฐาน การวิเคราะห์และประเมินจากหลักฐาน การตีความและสังเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง ชุมชนบ้านถวาย เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านสันทราย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาครั้งนี้กลุ่มประชากร คือ ผู้ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง ดังนี้

1.1 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และได้รับมอบหมายงานวิชาการ โรงเรียน จำนวน 2 คน

1.2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และมีตำแหน่งทางวิชาการระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน

1.3 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโท ที่มีประสบการณ์ในการศึกษาการค้นคว้าแบบอิสระและมีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา คือ สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง ชุมชนบ้านถวาย เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านสันทราย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ คือ

- 2.1 กำหนดประเด็นปัญหา
- 2.2 การค้นคว้าและรวบรวมหลักฐาน
- 2.3 การวิเคราะห์และประเมินค่า
- 2.4 การตีความและสังเคราะห์ข้อมูล
- 2.5 การนำเสนอข้อมูล

ข้อตกลงเบื้องต้น

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง ชุมชนบ้านถวาย เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านสันทราย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ได้ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

2. ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสืบเสาะแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการกำหนดประเด็นค้นคว้า การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประเมินการตีความและสังเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลการค้นคว้าเพื่อนำเสนอข้อมูล

3. วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการหาข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้บนพื้นฐานความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

1. การกำหนดหัวข้อ ปัญหาหรือสมมติฐาน
2. การแสวงหาความรู้ โดยการรวบรวมหลักฐาน
3. การวิเคราะห์และประเมิน เป็นการวิเคราะห์และประเมินค่า ความเชื่อถือ
4. การตีความและสังเคราะห์ข้อมูล เป็นการสรุปข้อเท็จจริง
5. การนำเสนอข้อมูล เป็นการนำเสนอเรื่องที่ศึกษาอย่างน่าสนใจ

4. ชุมชนบ้านถวาย หมายถึง บ้านถวาย หมู่ที่ 2 ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้แผนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ เรื่อง ชุมชนบ้านถวาย เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้
2. นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์
3. นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง